

٣٧مین سالڀادوو شيمياييوارانوو شارو ٻيڪه سه كهو هه له بجهي

ٽيمشه و ديارهن دهر دم كاريهن
هووناو جه زامم چوون سهيل جاريهن
ٽيمشه و مهينه تان نه دهر وون جه مهن
خيلخانهي كه يفم پهر جه ماته مهن

... په رله مانوو باشو وروو كوردستاني دماو ٢٥ سالو
هيشتا پروژهياسايه وهش پهي به ره سمى نه شناساي
ژينوسايدو/جينوسايدو هه له بجهي و نه نفالي ناماده
نه كه ردهن و پيسه و ژينوسايدو/جينوسايدو به
ره سميش نه شناسان!!

.. - په رله مانوو وه لاتوو كاناداي جه (٢٠١٠/٣/١٦) تاوانه و
هه له بجه و نه نفاليش پيسه و تاوانيه دژ به ئانزانيه تي
به ره سمى نه شناسا به لام نه ك پيسه و تاوانه و ژينوسايدو
كه كورد چه مه راش بي.

... دادگاو بالو تاوانكاري ئيراقى جه رو (٢٠١٠/١/١٧) و
هه رپاسه په رله مانوو ئيراقى جه رو (٢٠١١/٣/١٧)، جه گلپره و
بيهي ئاساپي ژماره (٤٤) يشه نه، به پيراروو ژماره (١٢) ي
تاوانه و هه له بجه و نه نفاليش پيسه و ژينوسايدو به ره سمى
نه شناساينه، به لام تا ئيسه هيچ وجارايوهش پهي ئي تاوانى
دياري نه كه ردهن.

••- ئەنجومەنوو یارێزگا و شاروو وینی رۆ ۴ و ۳ ی ۲۰۲۳ی، شیمیاییوارانوو هەلەبجەیش یێسە و جینۆسایدی بەرەسمی ئەشناسا و داواش جە پەرلەمانی سەرانی سەرانسەری ئا وەلاتیە (ئۆتۆریش/نەمسا) کەرد کە پەرلەمانیج ئی تاوانی پێسە و ژینۆسایدی بەرەسمی بێشناسۆ.

شیمیاییوارانوو هەلەبجە ی بێگومان جە شیوەو بەکارئاردە ی ئا چەکا کوشەندا ویروزوو کۆمەلکوشیە کە و هیرۆشیمایین کە یێسە و پەلێوی سیاوی و پە ی هەتا هەتا یین بە تەویڵە و بکەر او ئی تاوانی و هەریاسە بە تەویڵە و زەمینە وەشکەر او ئی ژینۆسایدی مەنۆو.

جە بارە و پەشتیوانی گەردلاینە و (لەشکەری، تەکنیکی، سیاسی، مالی و...) وەلاتە وەرنیشتیەکا، بە تایبەت ئوروپا و ئەمریکا فەرە نویسیان و وچیان و منیج بەش بە حالوو ویم جە چن سالی و بەردیئە و هەر پی بۆنە وە بابەتی فەرم بە بەلگێو نویستی و وەلاوم کەردیئێو. بەلام دیسان پەیوازەن بە بەرەدەوامی پە ی نەوێ تازە ی و ئایەندە ی باش کەرمی و بە کورتیج بۆ چە مێوە تەرشا پۆرە و زمی.

ئالمان، ئەمریکا، بەریتانیا، هۆلەند، فەرانسە، شۆرەوی جارانی و.... دەورێو سەرەکیشا بیەن جە یاردیدای ئێراقی پە ی بەرەهە مئاردە ی چەکی شیمیایی، چ بە کەرەسە ی خام و چ بە یاونای زانیاری تێکنیکی بە رژیموو بە عسی. ریکوزیاو (مپدی کو ئینتەرنەشنەل) جە گوڤاروو (کوردستان ئەکتوئیل) ی سالە و ۱۹۹۸ ی نامی 56 هەرمانگای بەرەهە مئاوەرێ (شەریکی) ش وەلا کەردیو کە بە سالان و بە چروویری یاردیدەرێ رژیموو سەدامی بیەنی پە ی بەرەهە مئاردە ی چەکی شیمیایی.

یو چا وه لاتا که به لیشاو که ره سه ی شیمیاییش یه ی دروس که رده ی نا چه که کوشه ندا کیاست یه ی رژیمه فاشیسته که و سه دام حسه یینی، حکومه توو نا وه خته و ئالمانی بی. به پاو نا به لگا که ئینای و هروو ده سینه زیاته ر جه 60% و نا که ره سه شیمیاییا که هه له بجه شا په نه خنیکیا جه لاو شه ریکه ئالمانیه کاوه و به ئیجازه و ده وه توو ئالمانی وره شیا یینی به رژیموو به عسی فاشیستی. چی مامه له چه په ل و جه نایه تکارانه نه زیاته ر جه هه شتا (80) کارگای به هم ناوهری (شه ریکتی) ئالمانی به به لگه وه به شداری بیینی.

گردوو نا هه رمانگه به رهه مئاوهره (شه ریکه) ئالمانیا و که سایه تیه کا دیارینی و یه ی گردی نه شناسیا پینی. به پاو نا زانیاریه باوهر په نه کریایا که چاپه مه نیه ئالمانیه کا وه لاشا که ردینیوه، نزیکه و 70% و نا گازه ژاراوی و کوشه ندا و ئیراقیه به یارمه تی هه رمانگه ئالمانیه کا به رهه م ئامینی.

جه مانگه و ئووتی (ئاوگوستی) ساله و ۱۹۹۷ ی ۷ که سی جه کاربه ده ساو یرویو چا شه ریکا جه چن شاری ئالمانی قولبه سی کریای و دریای به دادگای. دوی که سی چا وه ره رسا کارمه ندی ریکوزیاو سیخوری ئالمانی (ب.ن.د.) بیینی. به شیوه فره و ئا کاربه ده سا به بی سه زا و چن که سیچشا به سه زایوه فره سووکه جه دادگانه زیایره.

جه باره و کوشه نده یی و خنیکنای خه یراو ئی چه که مه ترسیدارا جه زوانوو شاهیدحالاو هه له بجه یه و فره وچیان و نویسیان. ئاسه وارنی و پیرانکه ری ئی چه کا دماو ۳۷ ساله هیشتا به ته مامی نه سه ریایینیوه و جیامه کاو ئی کاره ساتیه هیشتا به ده رده جوژاو جوژه کاو ئی گازاو نه نالا.

دادگایى كه رده ی پرۆ جه تاوانباره كا

سه دام حوسه ین و رژیمه كهش پیسه و تاوانباری
سه ره کی:

دادگا و تاییه توو ئیراقی سه دام حوسه ینش به تاوانه و
ژینۆسایدوو هه له بجه ی تاوانبار و ئیعدام نه کهرد. سه ره راو
ئانه به که داواکاری گردی دادگای ۵۰۰ به لگۆ سه له منه ری
تاوانه کا و سه دامیش وه روو ده سینه بیئۆ، به لام سه دامش
ته نیا به هوکاروو کوومه لکوشی دوجه یلی جه ساله و ۱۹۸۲ ی
جه سیداره دا. دلۆ ئا به لگانه و جه عانوو دادگای
که رده کهینه به لگۆ ئاشکرا بی که ده زگا و هه والگیری
له شکه ری ئیراقی جه ساله و ۱۹۷۸ ی داوا و مووله تیش جه
سه دامی که ردیئۆ په ی به کارئارده ی گازی سارینی و
خه رده لی و چن گازیتیه ری دژ به کورده کا. سه دامیج جوابش
به ده زگا و هه والگیری دابیوه که له یه ک ده یدیوه و بزاندۆ ئایا
هیئرشییۆ کتوویر پی چه کا کریۆ په ی سه روو کورده کا و
ئیرانیه کا. ئینه ماناش ئانه نه که سه دام سالیه وه لته ر پلانوو
به کار ئارده ی ئی چه کیشه وه روو ده سینه بیهن.

کورد به گردی و جیامه نه کا و شیمیاییوارانوو هه له بجه ی به
تاییه تی جه بیراروو دادگا و تاوانباره کا و رژیموو به عسی که
سه دامش ته نیا به بوئه و کوومه لکوشی دوجه یلی جه سیداره
دا، ناھۆمیژۆ بیئۆ و ئی بیراره شا به ناھه قته وی گه وره زانا
وه رانه وروو ئا تاوانه گه وریوه که وه رانه وروو کوردی و به
تاییه ت هه له جه یه کاوه ئه نجامه دریا.
دادگا و تاییه توو تاوانبارا و ئیراقی جه ره وتوو دریژه و دادگای
که رده کهینه تاوانه و هه له بجه یش سه ره تا پیسه و تاوانکاری

وه رانوه روو ئانزانيه تي جه قه له م دا نه ك ييسه و تاوانه و ژينوسايدى، (٢٠١٠/١/١٧). حه سه ن عه لى مه جيد، ئه شناسيا به عه لى كيميائى كه بكه ر و راسپارده و سه دامى بى پى شيمياييوارانوو هه له بجه ي، سه ره تا نه به بونه و تاوانه و ژينوسايدى، به لكوو به بونه و تاوانه و دژ به ئانزانيه تي به تاوانكار ئه شناسيا و جه سپداره دريا، (٢٠١٠/١/٢٥). ته نيا چيروو گوشاريوى فره ينه دادگا دما ته ر چه ميوى دووباره ش وست سه روو برباره كه يشه ره و دما و ٣٤ ئه ره نيشتيته رى دادگا كى تاوانه و هه له بجه يش پيسه و تاوانه و ژينوسايدى به ره سمى ئه شناسا و كه يسه كه به كلا كرياوه، (٢٠١٠/٢/٢٨). دما ته ر ئا په تى كه عه لى كيميائيش په نه سپداره دريا، ئارده شاهه هه له بجه و جه مونومينتوو قوربانیه كاو هه له بجه ي نياشاره. (٢٠١٢)

هه رپا جوړه كه وه لته ر ئيشاره م په نه كه رد، په رله مانوو باشووروو كوردستانى كه جه ساله و ١٩٩٢ اوه مه رزيانه ره، دما و شش خولئ هوړچنيه ي په رله مانى تا ئيسه هيج پروژه ياسايپوهش په ي به ژينوسايد ئه شناساى تاوانه كاو هه له بجه ي و ئه نفالى په سه نډ نه كه رده ن. ئينه هه م ئه وپه روو شه رمه زارين و هه م فره يچ ياگى گومانينه كه ئى په رله مانه چى تا ئيسه يى ئه ركيشه هوړنيسته ن؟ ئى هوړزو كه وته گوماناوپه و په رله مانى گاريگه رى فره نه رننيس سه روو زامډاره كا و جيامه نه كاو ئى ژينوسايديه نيانه ره. جا وه ختيو په رله مانوو كوردى ويش ئينه هوړزو كه وش بۆ و ويش جه خاوه نداريه تي ئى كه يسيه دزووه، ئيتر ئا خه لكه قوربانى كريا و بيكه سه په نا په ي كى به رو؟

جه لايه ته ريجه و گاريگه رى نه ريئى ئى ويدزيه و هككومه توو هه ريئى به ويش و په رله مانشه و سه روو ئا

ریڙکوزیا میاده و له تیاره منیوره که هه و ل و ته قه لایه و فره شا
 دا و که وتی شونه و ئی که یسه یه و یاوناشا به په رله مانئ
 یرۆ وه لاتا. ته نانه ت یرۆ چا په رله مانا ئی تاوانیشا پیسه و
 ژینۆسایدی به ر یره سمی ئه شناسا، به لام چوون کورد ویش و
 په رله مانش تا ئیسه ویشا نه که رده ن خاوه نوو ئی که یسه یه،
 هه و له میاده و له تیه کایچ بی ئاکام مه نینیه.

هه ر یا جوړه و به هه ق خه لکوو هه له بجه ی باسش که را،
 هوکارو و ئی ویدزیه یه و په رله مانئ گیلۆوه په ی خیانه توو
 ده سه له تدارو باشووری به قوربانیاو هه له بجه ی و ئه نفالی
 که سه ئان تاوانبارئ و ئه نفالچیشا په نا داینئ و فریچشا
 ئیسه دلی ئا حیژبانه کاربه ده سیئ و پلئ به رزی حیژییشا
 هه نئ. یرۆ چا تاوانبارا که ئا حیژبا په ناشا داینئ، نامیشا ئینا
 دلئ لیستوو تاوانباره به عسیه کانه که دادگا و تاوانبارا و
 ئیراقی داواشا که رۆ. نه ته نیا تاوانباره به عسیه کا، به لکوو
 وه ریه رسی کوردی فریچ که ئینای دلئ ئا حیژبه کوردیانه،
 ده سیوی ونالینشا بیه ن جه تاوانه کاو هه له بجه ی و
 ئه نفالییه نه. ئه گه ر رۆیه جه روا تاوانه کاو هه له بجه ی و
 ئه نفالی پیسه و ژینۆسایدی به یره سمی بشناسیا و تاوانباره کا
 دریا به داگایه وی تاییه تی، بیگومان وه ریه رسی و
 ده سه لاتدارئ ئی حیژباچه مشۆ دادگایی کریا و به سه زاو
 تاوانه کاشا یاوا. بی ده نگی و ویدزیه یه و حکومه تی و
 هه ریاسه په رله مانوو باشووری نیشانده روو ئانه یه نه که ئی
 تاوانبارا تا چ رادیو یاگئ ویشا دلئ ئی ده سه لاتیه نه قایمه
 که ردینه و شونه مایه کاریگه ره شا دلئ ئا ده سه لاتیه نه هه نه.

موختار که ریمی - ئالمان ۲۰۲۵.۳.۱۶